

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' בהר בחקותי תשפ"ו

בית יעקב

כח הדבור - מכוחות הנפש

"הלא אין זה אלא דבור בעלמא, ודבר שאין בו ממש, ומדוע אתחייב לקימו?" על כך באה תשובתו בצדו: 'בערךך נפש'. פרוש, יש לך להעריך ולהשוות את כח הדבור, לנפשך אשר בתוכך פנימה. כי הרי על אף שהנפש היא דבר רוחני, ואין בה ממשות גשמית, מכל מקום כל אדם מבין שהיא קימת ומשפיעה על כל מעשיו. והיא הממשות האמתית, אף יותר מכח הגוף.

ואם כן, כך הוא גם הדבור, יש להשוותו לנפש ולהבין שכחו רב ונשגב. לכן יש להזהר בכל דבור, ובפרט בנדרים ובשבועות, כי לא דבר ריק הוא.

חמירות האדם מקשה עליו לתפוס את מעלת הדיבור הרוחני

בזה למדה התורה על עקרה ושרשם של עניני הדבור. כי באמת, הדבור אשר יוצא מפי האדם, יש בו ממשות גדולה ועצומה עד אין קץ, והוא פועל גדולות ונצורות בעולמות העליונים, בין לטוב ובין לרע. ורק גסות החקר שממנו נבא האדם, גורמת לו לזלזל בכח הדבור, משום שהחמירות אינו מסוגלת לתפוס דבר שאינו חמיר ונתפס בחושים הגשמיים (וראה בזה הקדוש ח"ג דלא ע"ב ודק"ה ע"א ובה"ב דרס"ד ע"ב).

כוח הדיבור רוחני - ככוח הנפש

על כן נתן לנו הקדוש ברוך הוא סימן גדול, להכיר על ידו את כח הדבור. והוא - הנפש השוכנת בקרבנו, אשר מקומה בין עינינו, שכלה רוחניות שאינה נתפשת כלל בחושינו, אף הממשות שיש בה היא העקרית, והיא המובילה את הגוף ומנהלתו. ומאידך, הגוף אשר נראה לעינים מבט שטחי שהוא הפועל ועושה, באמת אין ממש, והנפש היא הקובעת.

ומזה יבין האדם, שכשם שהנפשות אינן נתפשות בחושים הגשמיים, והן רוחניות, ולמרות זאת יש בהן ממשות גדולה, כך גם הדבור פועל ומשפיע רבות, ומהקש הדבור לנפשות יתבאר הדבר.

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא נדר בערךך נפשות לה' (כו ב).

קושי האדם להבין את עצמת כוח דיבורו

כח גדול נתן הקדוש ברוך הוא לאדם, והוא כח הדבור. ברצונו, ישתמש בו האדם לפעל דברים נשגבים בעולמות העליונים. אך מאידך, ברית כרותה לשפתים גם להזיק ולפגע באחרים ולחטא חטאים חמורים.

רבנו זיע"א כותב על כך (פיתוחי חותם), כי אחד מהדברים המקשים על האדם לשמר את פיו ולשונו כראוי, הוא חסר הכרתו במעלת הדבור וכחו העצום. כי הרגיל לעסוק בדברים גשמיים, ובכך מחשבתו נתונה, עלול הוא שלא להרגיש את משמעות הענינים הרוחניים הסובבים אותו. ועל כן מצוי שיאמר האדם: 'מה פגמתי בדברי, ואיך אתחייב ענש על מה שאינו אלא דברים בעלמא'.

המולול בכוח הדיבור עלול לחטא בשפתיו

אך באמת, אם אמר יאמר כך האדם, הרי הוא נופל בפח יקוש של חטאי הדבור, ויבא לזלזל בכל התחביויותיו, בין כלפי שמים ובין כלפי חביריו. וגם אם ידר נדר לה' אלהיו, לא יבין מה מועיל הנדר, אחר שאינו מעשה הנעשה בידיים אלא דבור פה בלבד, וחושב שאין בזה ממש.

מדוע נקרא כאן הנדר בשם 'הפלאה'

אכן, התורה הקדושה הקדימה כבר רפואה למכה - למחשבות טועות כאלה. והוא בדיני נדרי ערכין המתפרשים בפרשתנו בפסוק זה. שיש לדקדק בלשון הכתוב 'איש כי יפלא', מדוע נקרא כאן הנדר בלשון הפלאה, ולא נאמר כאן 'איש כי ידר נדר', וכמו שאכן נאמר בצווי על הנדרים שבפרשת מטות (במדבר ל א).

לימוד כוח הדיבור מדיני ערכין

אך באור הדבר על פי האמור, שבא הכתוב להוציא מלב הטועה, ומפליא לנדר, כלומר, מתפלא על ענין הנדר ואינו מבין מדוע החמירה בו התורה, באמרו:

יראת יעקב

תפילה לאחר ציצית ותפילין חשובה כתפילת עני

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (ויקרא כו א). יש לדקדק אמאי פלגינהו, בחקים אמר תלכו ובמצות אמר תשמרו, היה לו לומר בשניהם 'תלכו' או 'תשמרו'. ועוד, אמאי הוסיף ואמר ועשיתם אתם, הינו הליכה ושמירה דקאמר, דהליכתם ושמירתן זו היא עשייתן.

ואפשר לרמז, דעל התפלה הוא מדבר, ואמר בזה הקדוש (ח"ק): דבתפלה בעינן עובדא ומלולא, עובדא הוא יפנה ויתעטף בציצית ויניח תפילין של יד ושל ראש זהו עובדא, מלולא היא התפלה שהיא בדבור. וכן כתב רבנו זל"ה (שער הכונות דרושי תפלת השחר דרוש ב) דהמעשה הוא לתקן חיצוניות העולמות והדבור לתקן פנימיות העולמות, וזה לא שיק בלא זה, שזה כמו הגוף עם הנשמה דלא שיק זה בלא זה. והנה בחקתי גימטריא 'התפלה', ומשום דהתפלה שיק בה הליכה, שהרי הולך ברגליו לבית הכנסת, משום הכי אמר תלכו. ואמר ואת מצותי תשמרו, הם עטיפת ציצית והנחת תפילין, ועל זה מסיים ועשיתם אתם, כלומר דע לך דכל המצות צריכים מעשה ודבור, ובפרט בתפלה, כדי לתקן החיצוניות והפנימיות, לכן חובה ועשיתם אתם, שתעשו המעשה תחלה ואחר כך הדבור.

גוף ונשמה דוגמת חיצוניות ופנימיות

עוד, ועשיתם אתם, 'אתם' כתיב, כלומר הסתכלו בעצמכם ותבינו זה הדבר, שהרי בצלם אלהים עשה את האדם, וכמו שאתם אי אפשר לנשמה בלא גוף ואי אפשר לגוף בלא נשמה, כך מרבבה העליונה אי אפשר לחיצוניות בלא פנימיות ואי אפשר לפנימיות בלא חיצוניות, וזהו ועשיתם אתם, דומיא ד'אתם' כאמור:

ולזה כון דוד המלך עליו השלום שאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' יושף שיחו', והכונה שאומר דוד המלך עליו השלום, איזוהי תפלה שנוחשבת כתפלת עני ומקבלה הקדוש ברוך הוא, היא שקדם לה מעשה תחלה, דהיינו עטיפת ציצית והנחת תפילין, וזהו 'כי יעטף', דמשתמע מזה עטיפת ציצית והנחת תפילין, וכשלושב ציצית ותפילין שהוא מעשה, אחר כך 'ולפני ה' יושף שיחו' שהוא התפלה שהוא הדבור, זו היא התפלה שנוחשבת 'תפלת עני':

(מחשוף הלבן פרשת בחקתי)

באור יעקב

בקברי אשר בריתי לי... שמה תקברני

מכן אמר רבנו את הודוי, ויאסף ידיו ורגליו אל המטה, התכסה בכסוי, ותעל נשמתו בסערה השמימה.

משנסתלק רבנו, קמו שני התלמידים ושאלו את פרנסי דמנהור אם יש בית עלמין בעירה, כי הורה רבנו שלא יטלטלוהו מחוץ לדמנהור אם יש בה מקום להקבר.

על פי הוראת רבנו, שני תלמידיו הצטוו לעסוק בטהרתו לבדם, ואיש לא יסיע להם. בתחלה לא ידעו שני התלמידים כיצד יצליחו לאחוז בגוף הטהור ולהורידו לטבילה ולהעלותו מבלי שישמט מידיהם, אלא שקוו לרחמי שמים שיצליחו במשימה הקשה. לתדהמתם, כשנגשו להורידו לטבילה חשו כי רבנו מסייע בעדם כחי הנושא את עצמו ולא נדרשו כלל למאמץ.

משיצאו וסחו את המארע הפלאי לחכמי המקום שהמתינו בחוץ, קמו אזניהם ולא האמינו להם. משראו שני התלמידים כי עדות השמימה אינה מתיישבת על דעתם של חכמי מצרים, הכניסום פנימה ובסלודין בקשו מרבנו שיוכיח את אמתות דבריהם. מיד התישב רבנו, הנפטר, על מטתו, ונשכב שנית.

משנזכרו רבני המקום בנס המופתי, קמו וכתבו עלי אגרת את דבר המעשה וחתמו לעדות (האגרת נמצאת בגני מכוון 'בן צבי' בירושלים, וכן כתב הגאון הגדול רבי עובדיה הדאיה וצוקל בספרו 'שרות ישכיל עבדי' י"ד סימן כד).

לאחר פטירתו של רבנו מרן "אביר יעקב", נטש וכוון גדול בין פרנסי דמנהור למנהיגי קהלת אלכסנדריה, שרצו לטול את רבנו לקבורה בעירם, שכן אלכסנדריה עיר גדולה ומלאה חכמים ויהודים כשרים, ודמנהור עירה קטנה ועניה שתושביה היהודים מעטים ופשוטים.

בשל כך, נתעוררו כמה מיהודי אלכסנדריה שגברתנים היו, וכבר נטלו את המטה והעלוהו על גבי מרכבתם כדי לקחתה לעירם, אלא שמיד החלו גשמי זעף לרדת, ואדהכי והכי הוזדזזו כמה מיהודי דמנהור והשיבו את המטה לחזקתם. באותו רגע פסקו הגשמים, לתדהמת כל הנוכחים שראו בכך אות ממדומים. אלו שלא שתו לבם למופת הגלוי, נסו שוב לטול את המטה, אך עד מהרה נזכרו לראות כי התחדשו הגשמים. וכך נקבר רבנו מרן "אביר יעקב" בעירה הקטנה דמנהור שבמצרים. זיע"א.

כל ימיו השתוקק רבנו הרב הקדוש האלקי רבי יעקב אביחצירא ז"ע, מרן "אביר יעקב" לעלות לארץ ישראל, לחונן את עפרה וללמד תורה באוירה המחכים. חמש פעמים תכנן לצאת לדרך, עד שהגשים את משאלתו בפעם הששית לעזב את מקומו ולצאת בדרך לעלות לציון ברנה, אך אל ארץ הקדש לא הספיק להגיע, כי התבקש לגנוי מדומים בעודו בדרך.

הדרך ממדומים ארצה כשנה ומחצה, כשבכל מקום שדרכה כך רגלו של רבנו, יצאו כל בני העיר לקבל את פניו וללוותו כבדת דרך. וכך ספר כבוד קדשת מרן אדמו"ר 'בבא סאלי' ז"ע, כי בכל עיר שהגיע אליה רבנו, היו מגיעים עשרי המון ומריקים את ארנקיהם על שלחנו. והוא, לא שנה מנהגו וחלק כל כספו לעניים ורשעים. כך התברכו גני הקהלות ממדומים אלגיר ותוניס, שפרנסם רבנו ביד רחבה.

אף לא אחד מממלית רבנו לא העלה בדעתו, בהגיעם למצרים, כי הגיעה שעת פקדתו של רבנו להתעלות לשיבה של מעלה. רבנו הגיע למצרים לקראת שבת קדש פרשת 'ויחי' יעקב בארץ מצרים, שם בחר את מקום חנייתו בעיר הגדולה אלכסנדריה. בליל שבת קדש, כשהגביה רבנו את כוס הקדוש, כבה אחד הנרות. ראה בכך רבנו סימן והפטיר: "אם כן, תשוב הנשמה למקומה", ויחרד לבם של כל הנוכחים.

בראשון בשבת, י"ג בטבת, חלה רבנו ונפל למשכב. הרופאים שהזעיקו אל מטתו לא הצליחו להבריאו ומצבו הלך והחמיר. ביום חמישי י"ז בטבת עזב רבנו את אלכסנדריה וישם את פעמיו אל העירה דמנהור הקרובה לאלכסנדריה, וכי אז נראה היה שהגיעה שעתו להסתלק מן העולם, אך רבנו הרגיע את בני הבית ואמר: "נותרו לי אי אלו תקונים לשבת הקרובה ועדין לא באה שעתו להסתלק".

ואכן, חלה הטבה מסוימת במצבו עד כי ביום ראשון בבקר, כ' בטבת, הורה רבנו שיפתחו את דלתות הבית וקבל את החפצים להתברך מפי קדשו. לאחר שכלה לברך את העם, קרא לשנים מתלמידיו שהיו עמו בפמליתו, הורה להם על סדרי הטהרה והקבורה, וזאת לאחר שהתנה עמם וקבל הסכמתם שלא יאריכו ימים אחריו. לאחר שסיים לצוותם, אמר לכל העומדים מעליו לקרא בצותא 'שיר השירים' בנעימה, וכלם עשו כן. לאחר מכן אמר לקרא בצותא 'שמע ישראל', וכלם עשו כן. לאחר

קדושת יעקב

בזכות האבות הקב"ה מרחם ומכפר על פגם הברית

בהיו"ת, אלא גם מתנהג עמהם בחסדים, ותבוא שמונה 'אל' חסדים ותכפר על מה שפגמו במילה שנתנה לשמונה, ויתנהג עמהם בחסדים. ומה שאמר והארץ אזור, לרמוז דגם גוף ירושלים מכפר על הברית, דכשתחשב 'היא ירושלים' גימטריא 'ברית', לרמוז דכשיבואו עליהם היסודין גם ירושלים מסייעת בכפרת הברית, משום דחשבון אחד להם, ולפיכך אמר והארץ אזור. והנה כבר כתבנו במקום אחר (שימות כח כב), ד'אברהם יצחק יעקב' גימטריא 'ברית הוי"ה', לרמוז דזכותם עומדת לבניהם לכפר על פגם הברית:

הטעם שכתוב 'יעקב' בוא"ו

ומה שכתב 'יעקב' בוא"ו, לרמוז דיעקב בוא"ו גימטריא פק"ח, הם שני שמות: אה"ה במלוי אלפ"ן, והוי"ה במלוי אלפ"ן, גימטריא פק"ח, ופקח היא כמשמעה מלשון פקח עיניך וראה שממתינו (דניאל ט יח), דבזכות יעקב יפקח ה' עיני ויכפר על פגם הברית: (פיתוחי חותם)

וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזור והארץ אזור (כו מב).

הטעם שכתב 'יעקב' בוא"ו, והקדימו. והנה טעם להקדמה אפסור לרמוז. דהנה כל היסודין הנזכרים כאן כל פעם בשבע מכות, מאחר שפגמו בבת שבע שהיא מלכות שמים, והקדוש ברוך הוא כיון שגביא כל היסודין, זוכר ברית אבות ומרחם. והנה 'יעקב' יש בו שבעה הוי"ת, ולפיכך הקדימו, לרמוז דבזכות יעקב שבו שבעה הוי"ת הוא מכפר על מה שפגמו בבת שבע, ואין להוסיף עליהם שבע מכות כפעם בפעם, רק יראה בזכות יעקב, ומה שהביא די ומכפר עליהם. וחזר ואמר ואף את בריתי יצחק, גם כן בא לרמוז על פגם ברית קדש, משום דהם פגמו במילה שנתנה לשמונה, ויצחק יש בו שמונה הוי"ת, תבוא שמונה ותכפר על שמונה. חזר ואמר ואף את בריתי אברהם, משום ד'אברהם' יש בו שמונה 'אל', ואל כלו חסד, כמו שכתוב (תהלים נב ג) 'חסד אל כל היום', והכונה, לא די שיתמלא עליהם רחמים הרמוזים